

A hand in a blue sleeve holds a test tube containing a bright orange liquid. The background is a dark blue with light blue diagonal lines. The text is centered and white.

Frederic Pujulà

EL CODI DE
LA NO-LLEI

Edició de Joaquim Martí

EL CODI DE LA NO-LLEI
O EL RADICAL DOCTOR PASTETES
I EL SOPAR DE LA MARQUESA INTEL·LECTUAL

Col·lecció NITROS MÍNIMA

«El codi de la No-Ilei, o el radical doctor Pastetes i el sopar de la marquesa intel·lectual» es va publicar per primer cop a la revista Joventut, núm. 207, el 28 de gener de 1904.

Edició digital: setembre de 2019

© d'aquesta edició: El Biblionauta

© del text: hereus de Frederic Pujulà

© de l'edició: Joaquim Martí i Mainar, 2009

© de l'edició en paper: Pagès Editors, S. L., 2009

Maquetació i disseny: El Biblionauta

ELBIBLIONAUTA

www.elbiblionauta.com

info@elbiblionauta.com

Aquest conte és una edició no venial per als subscriptors del web elbiblionauta.com. Res t'impedeix tornar a vendre'l ni compartir-lo amb altres persones, és clar, i no podem fer res per evitar-ho. No obstant això, si t'ha agradat i creus que val la pena, recomana als teus amics que el comprin. Al cap i a la fi, no és que tingui un preu exageradament alt, oi?

Feia ben bé una hora que havien servit el cafè, que els cavallers havien assaborit els *habanos* amb la aquiescència de les dames, i que s'havien pres les copetes. Una mena de boira d'ensopiment s'estenia per sobre els caps dels invitats al sopar que la marquesa del Lliri havia fet com tenia per costum cada primer de mes. La conversa s'esllanguia, l'*esprit* començava a mancar; s'insinuà una discussió sobre els quadres de l'Urgell¹ i d'en Tamburini,² i sobre el socialisme de l'Iglésias (no en Pau, el Nasi³); una baronessa jove va insinuar un badall, i l'animació, deixant d'ésser general, s'anà apagant de mica en mica i va anar dividint-se pels grups.

–Doctor Pastetes –va dir un senyor de mitjana edat, dirigint-se a un vell demacrat que duia sobre el nas dos jocs d'ulleres–, doctor Pastetes, contin-nos-en alguna de les seves.

–Sí, sí, que conti, que conti! –va fer tothom, acompanyant la seva demanda amb moviments tots adreçats al vell.

Ell féu una rialleta, es llevà el primer joc d'ulleres i les eixugà; es llevà el segon joc i també les eixugà, sempre amb els ulls clucs; després es col·locà, primer, el joc d'ulleres que s'havia tret darrer i, segon, el que s'havia tret primer; obrí els ulls enlairant les celles i, estenent una mirada circular per sobre l'auditori, féu una altra rialleta i digué, enmig d'un silenci sepulcral:

–Malgrat que el meu cap sigui cobert de cabells blancs, puc assegurar-los que això que els contaré mai no ho he contat: vostès són els primers que ho saben.

¹ Segurament es refereix al pintor Ricard Urgell (Barcelona, 1874- 1924), o potser al seu pare, el pintor Modest Urgell (Barcelona 1839-1919). (*N. de l'E.*)

² Josep M. Tamburini (Barcelona, 1865-1932). Pintor i crític d'art de la revista *L'Avenç*. (*N. de l'E.*)

³ Es refereix a l'autor teatral Ignasi Iglésias (Sant Andreu de Palomar, 1871 - Barcelona, 1928), conegut per les seves idees socialistes. (*N. de E.*)

»Deu fer uns deu anys, vaig ésser pres, com tots els homes d'estudi, de les idees radicals. Amic de la veritat, no em feia por, portés el que portés en el seu si, i l'acceptava així que es presentava al meus ulls. Pels llibres, per les revistes, per la premsa en general i per les meves observacions particulars, havia conclòs que la societat moderna no tenia raó d'ésser. Més ben dit, que la societat moderna era digna continuadora de l'antiga, i que calia anar vers una societat *dessocialitzada*. Lluny de mi el radicalisme que s'atura en la llibertat social, en la igualtat, en el dret de rebre un telegrama que ningú no llegeixi i una postal que llegeixi tothom; és a dir, el meu radicalisme no s'aturava en els drets de l'individu, perquè, home de ciència i radical de debò, sabia molt bé que tot Dret porta aparellada la idea de Deure, i que és un absurd aquella llibertat que s'afirma negant la d'un altre. El meu radicalisme consistia a voler esborrar tota idea anterior, per facilitar la tasca d'entendre's, i a esborrar tota llei i tot codi, per facilitar la tasca d'esborrar la *preidea*. De deducció en deducció, havia arribat a comprendre que sols els codis són la rèmora del progrés: lliguen, oprimeixen i jutgen els actes d'un temps amb judicis de temps anteriors.

»Un cop arribat aquí en el camí de les meves divagacions, no vaig voler aturar-me. Sóc, abans que res, un *pràctic*, i vaig creure que *havia* de destinar la meva existència a trobar la manera d'esborrar la idea del *deure*.

»Tres anys vaig passar rumiant. A la fi d'aquests tres anys vaig concebre la idea que els vestits eren la clau del problema, que els animals no tenien codi perquè anaven nus, i que, abolint els vestits, s'entraria de ple en la societat perfecta, això és, en la societat *dessocialitzada*. Em comprenen? Imaginin-se una substància, un vapor, uns raigs elèctrics de qualsevol lletra, que fonguin tot teixit i tot cuir mort, i diguin-me on va a parar la força moral de tota mena de funcionaris i classes, la confusió que s'operaria entre els qui tenen el *trust* (i permetin-me que usi aquesta paraula, perquè és moda) de governar no coneixent-se per les seves lliurees, i facin-me el favor de dir-me qui seria tan càndid de deixar-se dur a Sant Felip Neri per un home sense cap distintiu, malgrat que ostentés molts pèls i senyals.

»Doncs, aquesta substància, jo la vaig trobar.»

En arribar aquí, el vell doctor Pastetes polsà, esternudà, es mocà, repetí el joc dels jocs d'ulleres, i, posant-se a to, tossí i continuà:

–Vaig anar a establir el meu laboratori a Girona, una ciutat on (pel fet de ser morta i sols tenir-hi vida els morts) no s'hi senten sinó campanes, i un lloc, pel seu silenci *campanudo*, a propòsit per a l'estudi. Al cap de tres mesos vaig trobar la substància: una mena de càmfora un sol gram de la qual era suficient per a fondre tot teixit i cuir mort d'un quilòmetre quadrat a l'entorn. Trobar-la i quedar despullat va ser tot u. No em quedà a sobre sinó una cadeneta amb una medalla, regal de la meva àvia, que em vaig llevar per no ésser irreverent, i les ulleres que portava. La pressa amb què em vaig afanyar a dissoldre la càmfora dissolvent va evitar que la cosa s'esbombés abans de temps. Al barri, segons vaig saber l'endemà, no va quedar despullat sinó un flequer veí que quasi ja hi anava.

»Aplicar l'invent fou el primer que se m'ocorregué, però després vaig creure que *havia d'isolar* la ciutat per a evitar-li tota infecció a mesura que evolucionés, per a impedir que hi arribés ningú de fora. Per fer-ho, vaig anar temptejant la manera, fins que la vaig trobar. Tallar les comunicacions no em convenia, per no caure sota la sanció dels codis que m'hauria aplicat la gent encara vestida. Altrament, hi hauria arribat gent a peu o amb vehicles diferents, i no m'hauria sortit amb la meua. Vaig adoptar el procediment de la premsa, que cap codi no castiga: vaig enviar mil telegrams en què s'anunciava que s'havia declarat el còlera, la verola i el tifus a Girona. Ningú no ho va dubtar, però seguí arribant-hi gent. En vaig enviar mil més en què es deia que en aquella ciutat feien anar a missa per força, i, sense dubtar-ho tampoc ningú, seguí arribant-hi gent. En vaig enviar una dotzena en què s'afirmava que en Franquet i Serra⁴ hi llegia versos a la plaça, i des d'aquell dia no hi va arribar ningú més.

⁴ Josep Franquet i Serra (Girona, 1851 - L'Hospitalet de Llobregat, 1907). Poeta flouresc lligat a grups catòlics de to marcadament conservador, és l'autor dels goigs de sant Narcís (1902) que es canten actualment a Girona per les festes en honor a aquest sant. Fou premiat amb la Flor Natural als Jocs Florals de València de l'any 1904. (*N. de l'E.*)

»Isolada la ciutat, li vaig prendre la mida, vaig distribuir equitativament tants grams de càmfora com quilòmetres quadrats comptava... i demanin!

»L'escàndol fou tan gros, que ni se'n té memòria. Tothom qui es trobava dormint en un catre es badà el cap en fondre's la tela. N'hi hagué una, de corre-cuita cap a les cases, que és impossible de descriure. Els morts es comptaren per centenars. Quantes pulmonies, quants cops d'aire, quants refredats; era com la cançó de l'enfadós.

»"Millor!", em deia jo. "Cap feble no pot pertànyer a la nova societat!"

»Passat el primer moment de trasbals, la gent pronuncià el *Què hi hem de fer!* clàssic i es llançà al carrer. Els metges, no podent receptar flassades, receptaven banys per a enfortir el cos i avesar-lo a la temperatura de l'ambient. Això i la vergonya individual feren de l'home peninsular, en aquell tros de terror, un animal net.

»Llançada al carrer la gent per necessitat, sembla mentida com deixà de banda una pila de preocupacions humanes. Semblava que mai no s'hagués conegut allò que en diuen pudor (en el sentit moral; en l'altre, ja he parlat dels banys), bones formes (també morals; les altres..., pse!, tant de temps d'oprimir-les, on volen que es trobi un grec?), vergonya, etc., etc. I el més curiós és que la moralitat havia guanyat més terror en pocs moments en l'ànim dels ciutadans que no ho haurien aconseguit tres anys de subscripció al "Brusi".⁵

»No ho dic per alabar-me, sinó per fer constar la veritat. Durant els dos mesos que vaig anar escampant càmfora, no es va poder aplicar una sola llei. Ningú no volia reconèixer l'autoritat. Fosos els distintius, fos el deure. La meva idea havia estat coronada per l'èxit. I el poble, posat en un medi ambient a propòsit, s'havia arribat a compenetrar tant de *la cosa*, que parlava de la llei amb horror. Tal fou el que li arribà a tenir, que un dia, reunits tots els ciutadans a la Devesa, acordaren, perquè

⁵ Nom amb què es coneixia, popularment, l'avui desaparegut *Diario de Barcelona*, d'ideologia conservadora, catòlic, regionalista i monàrquic. (N. de l'E.)

mai ningú no pogués intentar ni parlar tan sols de la llei, redactar el *Codi de la No-Llei*. I així ho feren.

»L'endemà no vaig distribuir la càmfora. Vaig enviar milions de telegrams (tots eren necessaris per a esborrar la mala notícia) en què es deia que no era cert allò de la lectura dels versos d'en Franquet. Tornà a arribar gent a la ciutat, tornaren a cobrir-se les nuses i, d'aquella feta, sols en queda un record amarg per a la meua vanitat de savi. En aplicar l'invent havia pensat en tot, en tot menys en l'atavisme humà!»

El vell savi emmudí, i els seus ulls deixaren colar dues llàgrimes que li entelaren els vidres de les ulleres. El senyor de mitjana edat, emocionat, digué:

–Com! I no és possible fer res per la humanitat?

–Sí: hi ha un remei –respongué el doctor Pastetes–, i està a les mans de tots.

–Que el digui, que el digui! -exclamaren tots els convidats aixecant-se de llurs cadires.

I el doctor Pastetes, després d'eixugar-se les ulleres i els ulls amb un caire del mocador, acabà amb veu profunda, tant de savi com de profeta:

–No es descuidin, cada dia quan es lleven, de donar corda al rellotge.

Frederic Pujulà i Vallès (Palamós, el Baix Empordà, 12 de novembre del 1877 – Barjamon, França, 14 de febrer del 1963) fou un escriptor catalanista i esperantista. Amb la seva família, d'ascendència catalana i bretona, es traslladà a Cuba on va viure fins al 1888, que tornà a Catalunya. A Barcelona, continuà els estudis i féu la carrera de Dret. Col·laborà a diverses revistes catalanistes i federalistes, sobretot al setmanari modernista *Joventut*, on publicà narracions, articles i cròniques de gèneres ben diferents. A París conegué la llengua internacional esperanto i es convertí en un dels seus impulsors a Catalunya. N'escriví una gramàtica, contes, vocabularis i traduccions, com la de l'obra d'Adrià Gual *Misteri de dolor*. El 1905 fundà la societat esperantista Espero Kataluna. L'any 1909 va aprofitar el seu càrrec de director del 5è Congrés Internacional d'Esperanto a Barcelona, per donar a conèixer a tot el món l'existència de la llengua catalana i de la nostra cultura. A l'inici de la Primera Guerra Mundial era a París, casat amb Germaine Rebours. Nacionalitzat francès, decidí apuntar-se a l'exèrcit gal i fou destinat a la primera línia de combat. De tornada a Barcelona, arraconat pels noucentistes, publicà algunes narracions, editades anteriorment, en col·leccions literàries de caràcter popular. El 1912 escriví la que és la seva obra més famosa, *Homes artificials* (1912), considerada la primera novel·la de ciència-ficció en llengua catalana. Republicà i catalanista actiu, després de la Guerra Civil no va tenir cap possibilitat d'exercir la seva professió. Per la seva defensa del catalanisme i el republicanisme d'esquerres, fou condemnat a mort en un consell de guerra sumaríssim però, per la seva edat, la pena de mort li va ser commutada per uns anys de presó. Passà els darrers anys de la seva vida a casa del seu fill a Bargemon, a la Provença. Amb la seva mort, el 14 de febrer de 1963, deixà un nombre considerable d'obra inèdita.

Col·lecció NITROS MÍNIMA
Totes les publicacions

1. «El codi de la No-llei», de Frederic Pujolà.